

Tone Zorn

O NEKATERIH VPRAŠANJIH SLOVENSKE PROBLEMATIKE NA KOROŠKEM V PRVI POLOVICI 70. LET 19. STOLETJA

Téma, zastavljena na letošnjem zborovanju, se neposredno navezuje na problematiko, obravnavano na prejšnjem zborovanju pred dvema letoma v Novi Gorici. Dovolite, da se v uvodu dotaknem nekaterih vprašanj, o katerih je bil že govor v Novi Gorici, in ki predstavljajo izhodišče za razumevanje slovenskega vprašanja na Koroškem v prvi polovici sedemdesetih let preteklega stoletja, pa tudi kasneje. Predvsem so sedemdeseta leta čas, ko se je dokončno razrešilo vprašanje uveljavitve mladoslovenskega gibanja na območju slovenskega dela Koroške, s tem pa tudi vprašanje usmeritve koroškega slovenstva v prihodnjem obdobju in v določenem smislu tudi v sedanjosti. Dejstvo je, da gre prav mladoslovenskemu gibanju na Koroškem in v njegovem okviru tudi tamkajšnjemu slovenskemu političnemu društvu Trdnjavi v letih 1870 in 1871 zasluga, da je prišlo v tej deželi do široko zajetega gibanja za Zedinjeno Slovenijo na treh koroških taborih, na Bistrici pri Pliberku, Žopračah in v Zgornjih Buhljah pri Grabštajnu. Že v tem času moremo opaziti dve usmeritvi slovenskega političnega gibanja na Koroškem, ki se v naslednjih letih vedno bolj razhajata, dokler sredi sedemdesetih let dokončno ne prevlada konservativni tabor. Navzven nastopata obe smeri sicer ves čas skupno, vendar je od vsega začetka čutiti v slovenskem političnem gibanju vpliv novembra 1869 ustanovljenega »Katoliškega ustavnega ljudskega društva na Koroškem« (Katholischer Constitutioneller Volksverein von Kärnten) in v njegovem okviru najvidnejšega koroškega Slovenca te dobe, Andreja Einspielerja, ki ga je bila napadalnost nemškega liberalizma (očitno tudi iz narodnostnih razlogov) dokončno privedla v konservativni tabor. Očitno je dalje, da je specifična koroških razmer, — po eni strani pritisk koroškega liberalnega nemštva, po drugi svojevrstna volilna geometrija, ki je vezala popolnoma slovenska območja dežele s popolnoma nemškimi in s tem slabila ali pa onemogočala samostojne slovenske nastope na volitvah, — nujno vodila mladoslovensko Trdnjavino strujo v kompromis s katoliškim in ustavnim društvom.

To dejstvo se je pokazalo že na deželnozborskih volitvah leta 1870, v glavnem pa se je Trdnjavina orientacija podredila usmeritvi katoliškega ustavnega društva šele tri leta pozneje, leta 1873. Za kasneje, predvsem pa za plebiscitno obdobje, naj opozorimo, da je že v tem času nastopala propagandna dejavnost liberalno usmerjenih nemških Ko-

ročev s poudarjanjem koroškega regionalizma v nasprotju s slovensko narodnostno skupnostjo.¹

Ze večkrat je bilo poudarjeno, da pomeni čas po koroških volitvah leta 1871 obdobje dokončne klerikalizacije slovenskega političnega gibanja na Koroškem. To je tudi čas, ko na slovenski strani prevladajo tista stališča, ki jih je podal v začetku maja 1870 Andrej Einspieler dr. Janezu Bleiweisu.² Predvsem zajemajo ta stališča odpoved Zedinjeni Sloveniji v korist ohranitve dotedanjih deželnih struktur, prilagojenih potrebam slovenstva, nedvomno pa pomenijo odsev deželne stvarnosti, nenaklonjene koroškim Slovencem, stvarnosti, ki je vodila in vključevala slovensko politično gibanje v deželni konservativni tabor. Einspieler je ob odpovedi Zedinjeni Sloveniji podčrtal, da se je misel na Slovenijo porodila zato, »ker so Slovenci vse upanje izgubili, da se bodo Nemci kdaj preuredili in Slovencem bolj pravični postali«, a (Zedinjena) Slovenija bodi še naprej »šiba nad tramom, strašilo Nemcem in vladi«. Na mesto Zedinjene Slovenije oziroma notranjeavstrijske deželne skupine stopa pri Einspielerju v prvi polovici sedemdesetih let v ospredje predvsem opozicija do vladajočega liberalnega režima ter elementarne zahteve Slovencev na šolskem področju in na področju uprave. Pri tem ni naključje, da stoje pri Einspielerju zahteve po svobodnem delovanju katoliške cerkve pred vrsto slovenskih narodnostnih zahtev, saj so bile te zahteve nedvomno pogojene z aktivno Einspielerjevo vlogo v okviru konservativnega tabora in katoliškega ustavnega društva. Predvsem pa so se njegove narodnostne zahteve gibale le v okviru obstoječih določil ustave iz leta 1867 in njenega znanega 19. člena. Po tem programu bi se morala po Einspielerju uvesti slovenščina tako v šolo kot v urade; očitno je, da je ta program zahteval pouk slovenskega jezika v šoli za vse etnično slovensko prebivalstvo južnega dela Koroške, saj je predvideval dodatni pouk nemškega jezika le, kolikor bi občine to posebej zahtevale. To je dejstvo, ki ni našlo ne takrat ne kasneje za Slovence zadovoljive rešitve. Na srednjih šolah bi bila po programu, razloženem v omenjenem pismu dr. Janezu Bleiweisu, slovenščina obvezna za vse koroške dijake. Prav tako bi morali uradniki na Koroškem znati oba jezika; to je zahteva, ki še do danes ni našla ustreznega mesta in rešitve. Prav tako so ostale neuresničene zahteve po sprejemanju slovenskih vlog v slovenskem jeziku. Namesto Zedinjene Slovenije je program predvideval ustrezno preureditev koroških volilnih okrajev po narodnostih, v deželnem zboru pa uvedbo dveh kurij, da bi se tako obvarovali Slovenci pred zapostavljanjem v narodnih »zadevah«.

Omenjena Einspielerjeva stališča so bila v določeni meri najbrže zajeta tudi v smernicah katoliškega ustavnega društva na Koroškem pred volitvami leta 1873,³ saj primerjava Einspielerjevega pisma iz leta

¹ Prim. Slovenski narod (SN), 19. 9. 1871, 169.

² Dragotin Lončar, Iz politične korespodence dr. Janeza Bleiweisa, Naši zapiski št. 1, 1910, 27—29.

³ Wegweiser für die Wähler der Österreichischen Rechtspartei, Klagenfurt 1873.

1870 s smernicami katoliškega ustavnega ljudskega društva iz leta 1873 upravičeno dopušča možnost vpliva vsaj dela Einspielerjevih pogledov na formulacijo stališč tega društva v slovenskem vprašanju. Leta 1873 je bilo, v primerjavi s pismom iz leta 1870, vsekakor nadrobneje podano vprašanje slovenskega pouka na koroških ljudskih šolah; predvsem je izpadlo vprašanje preureditve koroških volilnih okrajev na podlagi narodnostnega principa, čeprav beremo zahtevo po narodnostni enakopravnosti slovenskega življa. Določen odmik zasledimo tudi pri vprašanju pouka slovenščine. Medtem ko je Einspielerjev program iz leta 1870 očitno upošteval materinščino na vseh stopnjah ljudske šole, zasledimo 1873 že popuščanje od te zahteve z upoštevanjem prehoda s slovenskega na nemški učni jezik. Tako si vsaj moremo razlagati formulacijo smernic, da kolikor občine tak prehod žele, »in so otroci že podučeni v materinščini, (se) preide k nemškemu jeziku«. Smernice so dalje predvidevale za uradnike na slovenskem delu Koroške »popolno« znanje slovenskega jezika ter izdajanje zakonov in uredb v slovenščini. Podobno bi moral biti zunanji jezik koroških uradov pri kontaktiranju s slovenskimi strankami slovenski. — Smernice so ta stališča še podkrepile s programom avstrijske pravne stranke, ki je poudarjal enakopravnost vseh narodnosti avstrijske države v javnem življenju, predvsem na področju šole, uprave in političnih pravic.⁴

Primerjava gornjih stališč z za iste volitve pripravljeno Einspielerjevo izdajo Političnega katekizma za Slovence kaže, da je Einspieler v tem času vendarle še nadalje omenjal rešitev slovenskega vprašanja v obliki ustanovitve posebne notranjeavstrijske deželne skupine, ki bi zajela vse dežele avstrijske polovice države, v kateri živijo Slovenci, pri čemer je iskal podporo nemškega konservativnega tabora ali, kot je zapisal, podporo »pametni(h) in zmerni(h) Nemc(ev)«. Posebno zanimiv je njegov odgovor na stališča avstrijskega konservativnega tabora do slovenskega vprašanja. Ugotavljal je, da se ta stran sicer ni izrekla o omenjenem vprašanju, vendar meni, da njen program predvideva ustanavljanje večje, pač notranjeavstrijske deželne skupine. Ob tem je Einspieler pripisoval tej strani tendence, ki jih ta ni imela, ter je po svoje prikrojil njen program glede samostojnosti in avtonomije koroške dežele v okviru pragmatične sankcije in oktobrske diplome.

Do volitev leta 1873 se je v glavnem tudi že razčistilo vprašanje uveljavljanja naprednejših stališč mladoslovenskega gibanja med koroškimi Slovenci v okviru društva Trdnjava. Znano je, da segajo Trdnjavini pričetki v drugo polovico leta 1869. V takrat sprejetem društvenem programu beremo tudi o nameri glede razširitve taborskega gibanja na Koroško.⁵ Dejstvo, da sta na ustanovnem zboru društva nastopili obe slovenski struji in da je konservativna stran prodrla z nekaterimi stališči, je našlo svojo potrditev v enoglasnem sklepu ustanovnega zbora, po katerem se bo Trdnjava držala katoliških »pravil« in delovala v ka-

⁴ Prav tam.

⁵ Novice, 5. 1. 1870, 1.

toliškem duhu. Zanimivo je, da je poročevalec v Janežičevem *Besedniku* ob tem sklepu upal, da »se bodo verni Slovenci pridno oglašali k društvu, radi pribežali v Trdnjavo, ako jim ona obljubi varovati in braniti najdražji jim biser vero in jezik«. ⁶

O vlogi Trdnjave pri pripravi koroških taborov je bilo do sedaj dovolj povedanega, med drugim tudi na novogoriškem zborovanju. ⁷ Poudarjeno je bilo tudi, da pričinja že v času taborškega gibanja stopati v ozadje vpliv mladoslovenske Trdnjavine struje prav spričo naraščanja vpliva konservativnega tabora, predvsem Andreja Einspielerja. Ne glede na to dejstvo pa vendarle pomenita Trdnjavini spomenici o slovenskem vprašanju tako notranjemu kot prosvetnemu in verskemu ministrstvu maja 1871 določen uspeh mladoslovenskega tabora, čeprav sta bili spomenici prilagojeni spremenjenemu političnemu položaju v državi. Tako je Trdnjava v tem času še omenjala Zedinjeno Slovenijo kot svojo glavno, bistveno zahtevo, vendar je ni več stavila v ospredje. ⁸ V tem okviru si moremo razlagati tudi dejstvo, da za tretji koroški tabor v Zgornjih Buhljah 6. avgusta 1871 ni bilo v programu navedeno vprašanje Zedinjene Slovenije, čeprav se je tabor dotikal tudi tega vprašanja. Tako seveda postaja razumljivo dejstvo, da zasledimo v obeh Trdnjavinih spomenicah maja 1871 ob poudarjanju Zedinjene Slovenije tudi že odmik od te zahteve z alternativno možnostjo, da se ohranijo kronovine in zagotovijo določene pravice slovenskemu življu. Po Trdnjavinih predlogih bi v vseh deželnih zborih kronovin, kjer živijo Slovenci, razpravljali obe narodnosti, slovenska in nemška, o narodnostnih vprašanjih ločeno. Dalje bi bil pri vsaki deželni vladi in deželnem zboru postavljen poseben slovenski oddelek, pod katerega bi prišle vse slovenske občine, sodni okraj in okrajna glavarstva; ⁹ kriterij za določanje narodnosti in posameznih občin bi bil jezik v cerkvi. Zagotovljena bi morala biti tudi enakopravnost slovenščine in Slovencev v koroških uradih. Trdnjavini predlogi so dalje zajemali ureditev šolskega vprašanja za koroške Slovence. ¹⁰ Če primerjamo ta program s tistim katoliškega ustavnega društva iz leta 1873, moramo opaziti močno odstopanje od Trdnjavinih želja iz leta 1871, saj se je konservativni tabor sedaj omejil le še na nekatera načelna vprašanja glede uveljavljanja slovenskega jezika; vzporedno s tem se je odmaknil od kakršnekoli teritorialne rešitve slovenskega vprašanja, tudi rešitve s preureditvijo volilnih okrajev, kot je to 1871 v eni od spomenic terjala Trdnjava.

Ob vsem tem je značilno, da se je v nastopanju proti slovenskemu političnemu gibanju na Koroškem posluževala nemška liberalna stran tudi slovenskega jezika. To je bilo zlasti vidno na deželnozborskih volitvah leta 1871, ko so nemški liberalci skupaj z tako imenovanimi de-

⁶ *Besednik*, 10. 1. 1870, 1.

⁷ Vasilij Melik, *Tabori na Koroškem, Vestnik koroških partizanov*, Ljubljana, št. 1—2, 1970, 20—25.

⁸ *Cit. d.*, 23.

⁹ *Novice*, 5. 7. 1871., 27.

¹⁰ *Prav tam*, 12. 7. 1871, 28.

mokratskimi društvi (Demokratenverein) izdali poseben volilni oklic slovenskim volilcem. Dejstvo opozarja na to, da je slovensko politično gibanje kljub razbitosti med narodnostno in jezikovno mešane volilne okraje (z izjemo velikovškega) vendarle predstavljalo tudi za nemške liberalce stvarnost, ki jo je bilo treba upoštevati. Tako ni naključno, da se je nemška liberalna stran obrnila 1871 na koroške Slovence s posebnim slovenskim letakom, v katerem že zaslutimo vse tiste trditve in teze o medsebojni povezanosti med koroškim nemštvom in slovenstvom, ki jim v raznih inačicah sledimo z dodatkom vindišarske »teorije« vse do danes.¹¹ Vidi se, da se je v tem času pojavljal poskus ločevanja koroških Slovencev od sorojakov onkraj Karavank, ločevanja, ki ima določeno vlogo na strani nemškonacionalnih koroških krogov še dandanes.¹²

Že nakazana parcelizacija slovenskega etničnega prostora med koroške volilne okraje je bila nedvomno eden izmed faktorjev, ki je vodil mladoslovenski del Trdnjave na volitvah leta 1871 v kompromis s konservativnim taborom. Nadrobnejši oris teh volitev še manjka; vsekakor lahko opozorimo, da je bil to pot v velikovškem političnem okraju na slovenski strani izvoljen Andrej Einspieler, medtem ko je drugi slovenski kandidat, predsednik Trdnjave dr. Valentin Pavlič padel za dva do tri glasove. Slabše se je odrezal tretji slovenski kandidat dr. Valentin Nemeč, ki je prejel nekaj nad 20 glasov volilnih mož (nemški liberalni kandidati so dobili po 80 do 90 glasov). Vse kaže, da je bil Einspieler na teh volitvah izvoljen predvsem z glasovi dobrloveške občine; podoben uspeh je slovensko politično gibanje doseglo še v občinah Črna, Bistrica pri Pliberku, Libuče, Jezero, Škocjan in Galicija; nasprotno je občina Bela volila nemškega kandidata. Za usmeritve, ki so pričele prevladovati v slovenskem političnem gibanju, je vsekakor značilno, da je Andrej Einspieler nastopil na volitvah z obsežnim volilnim programom, ki se slovenskega vprašanja očitno ni dotikal, pač pa je predvsem poudarjal nekatera gospodarska vprašanja in negativni odnos vladajočega liberalnega režima do katoliškega tabora.¹³ Trdnjava je ta program podprla; nemški pristaši konservativnega tabora v celovškem volilnem okraju pa so v glavnem odklonili podporo slovenskim kandidatom za slovenske glasove.¹⁴ Na dileme v slovenskem taboru ob teh volitvah nedvomno kaže takratno pisanje Slovenskega naroda, ki opozarja, da je prevladovala v tem času v mladoslovenski struji misel na volilno abstinenco, da pa se je ta prav zaradi prevladujočega vpliva konservativne struje uklonila podpori konservativnemu taboru.¹⁵ Ne glede na to pomenijo neposredne volitve v državni zbor leta 1873 dokončno odpoved mladoslovenski usmeritvi, čeprav pomeni ta odmik za posameznika očitno le ukla-

¹¹ SN, 9. 9. 1871, 105.

¹² Prav tam, 19. 9. 1871, 109.

¹³ Prim. Besednik, 25. 8. 1871, 16.

¹⁴ SN, 5. 9. 1871, 105; Kärntner Blatt, 18. 6. 1870.

¹⁵ SN, 9. 5. 1871, 103.

njanje vladajočim razmeram tako v deželi kot v slovenskem taboru na Koroškem.¹⁶ To dejstvo je morda najlepše označil Slovenec, ko je v prvi svoji številki 14. oktobra 1873 ocenjeval tako usmeritev koroškega slovenstva z besedami: »dokler drugod ‚mladi‘ in ‚stari‘... nam ubogim Slovencem gotovi grob kopljejo, delamo tu na Koroškem mladi in stari Slovenci, nemški in slovenski katoličani složno in združeno. Ta sloga in edinost je zlata vredna in deloma že lep sad obrodila...« Trdnjava in državnoppravna stranka sta na volitvah nastopili tudi s posebnim volilnem oklicem, poleg tega je Trdnjava z ločeno izjavo odrekla centralnemu slovenskemu volilnemu odboru v Ljubljani (pod vodstvom dr. Vošnjaka) pravico, da vodi predvolilno dejavnost na Koroškem. Izjava je posebej poudarjala, da se je »tudi za našo deželo že osnoval centralni volilni odbor«, in pri tem očitno merila na sodelovanje Slovencev z nemškim konservativnim taborom; v nadaljevanju je omenjala, da sta bila na skupni listi tabora postavljena kot Slovenca Andrej Einspieler in Ferdo Viegele, ob koncu pa pomenljivo dodala: »Koroški Slovenci imamo že od drugih strani dosti nasprotnikov, zato pričakujemo, da nas vsaj še Slovenci dražili in razdirali ne bodo. Sloga jači — nesloga tlači.«¹⁷ Te volitve so pokazale zanimiv odnos nemškega konservativnega tabora (oziroma državnoppravne stranke) do slovenske podpore; še danes se na Koroškem prakticira, da politične stranke večinskega naroda podporo sicer sprejemajo, se pa ne ozirajo na želje slovenskih sodeželanov. Ob volitvah so se znova pokazali usodni nasledki razdelitve slovenskega ozemlja med koroške volilne okraje, saj sta oba slovenska kandidata, Andrej Einspieler in Ferdo Viegele, propadla na volitvah kljub porastu prejetih slovenskih glasov. Značilno je, da je nemški konservativni tabor podprl slovenskega kandidata edinole na območju trbiške občine.¹⁸ Vse kaže, da je nemška liberalna stran zmagala na teh volitvah v velikovškem volilnem okraju z nekaterimi nepravilnostmi.¹⁹ Zanimivo je še, da je tudi na teh volitvah nastopila nemška liberalna stran s slovenskim volilnim materialom.²⁰ Ob pojasnjevanju slovenskega neuspeha na volitvah je 21. oktobra 1873 Slovenski narod opozarjal, da je nemško-liberalna stran prodrla na slovenskem področju Koroške predvsem s poudarjanjem ultramontanske usmeritve slovenskega političnega gibanja v deželi. Po mnenju, ki nedvomno predstavlja enega zadnjih odmevov mladoslovenstva na Koroškem, bi bil rezultat volitev popolnoma drugačen, ko bi Trdnjava kandidirala dr. Valentina Pavliča, enega izmed svojih ustanoviteljev, ki se je moral do tega časa v glavnem umakniti iz slovenskega političnega gibanja. List je posebej poudarjal narodno liberalnost dr. Pavliča in menil, da bi prav on pritegnil na volitvah tiste

¹⁶ Tone Zorn, Andrej Einspieler in slovensko politično gibanje na Koroškem v 60. letih 19. stoletja: Zgodovinski časopis, št. 1—2, 1969, 50.

¹⁷ Novice, 28. 5. 1873, 22.

¹⁸ Prim. Slovenec, 6. 11. 1873, 9.

¹⁹ Prav tam.

²⁰ Freie Stimmen, 21. 8. 1873, 191.

slovenske glasove, ki so volili nemško liberalno stran. Za krivca slovenskega poraza je list ožigosal slovenski klerikalizem ter pripisal željo, »da bi tudi pri nas duhovniki in Einspielerjevci izprevideli, da je (dr. Pavlič — op.) boljši Slovenec, nego priseljeni mladonemec... Zato smo za Einspielerja vse delali in vse storili, — ker je Slovenec, nismo vprašali za ‚pravoverstvo‘ ali nepravoverstvo. Da bi med naše klerikalce enkrat ta patrijotizem zašel«. Predvsem pa mu je prva narodnost in dopisnik zaključuje, da »delajmo torej le za slovenstvo in ne pustimo, da bi se reklo: Slovenec in klerikalec je vse eno. Le potem bomo zmagali«. ²¹

Podobnega stališča do volitev s strani nasprotnega slovenskega tabora nimamo. Vsekakor pomeni omenjeni dopis Slovenskemu narodu skupaj z manjšo prasko na Trdnjavinem občnem zboru naslednjega leta ²² enega izmed redkih odsevov dejavnosti mladoslovenske struje na Koroškem. Po tem je bila za več desetletij izločena naprednejša slovenska usmeritev med koroškimi Slovenci. Z omenjenim razpletom je najtesneje povezana preusmeritev dela slovenskega življa Koroške k nemškemu liberalnemu taboru. To dejstvo, ki se pojavlja že takrat, je imelo usodnostne posledice za razvoj slovenskega vprašanja v Koroški, že takrat za Slovence narodnostno najbolj ogroženi deželi.

Odnos vladajočega režima do slovenskih deželanov v začetku 70. let se najbolj plastično kaže na šolskem področju, na področju utrakvistične šole. Iz dopisa koroškega deželnega šolskega nadzornika dr. Josipa Gobanza z dne 11. aprila 1877, namenjenega vsem štirim okrajnim šolskim svetom, kjer so živeli Slovenci (Šmohor, Beljak-dežela, Celovec-dežela in Velikovec), razberemo, da je bila osnovno vodilo pri uvajanju tako imenovanega utrakvističnega šolstva težnja po čimvečji uveljavitvi nemškega jezika in nemške zavesti med slovenskim koroštvom. Dopis je izhajal iz sklepov deželnega šolskega sveta z dne 6. aprila tega leta, po katerih se mora pri tako imenovanih petletnih denarnih dokladah učiteljem upoštevati uspehe pri pouku nemškega jezika ter posebej poročati »v kolikšni meri« prosilec izpolnjuje odlok o utrakvistični šoli in »kakšne uspehe je v tej smeri dosegel«. ²³

V bistvu gre tu že za podoben odnos, kakršnemu sledimo tudi v naslednjem obdobju, ko so pristojne šolske oblasti zavračale zahteve Slovencev po spremembi obstoječe utrakvistične šolske ureditve v korist slovenskega jezika. Tako so oblasti v osemdesetih letih ponovno zavrnilo tako prošnjo šolskega sveta občine Slovenji Plajberk, vloženo skupaj z vrsto drugih slovenskih občin. ²⁴ Vzporedno s tem sledimo tudi krnjeno slovenskega jezika po posameznih južnokoroških občinah. Tako vemo za občino Dobrla ves, da ji je velikovski vladni svetnik februarja 1875 prepovedal uporabo slovenskih krajevnih imen in pisanje priimkov v

²¹ SN, 21. 10. 1873, 242.

²² Tone Zorn, cit. d., 50—51.

²³ Fotokopija dopisa Zl. 867 z dne 11. 4. 1877; hrani arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani (A INV).

²⁴ Prim. pismo Lamberta Erliča Toma Zupana 1888. leta; Arhiv Slovenije, fond Družbe sv. Cirila in Metoda, f. 1888, l.

slovenski obliki,²⁵ iz srede devetdesetih let pa imamo dokumentirano denarno kaznovanje župana občine Bistrica pri Pliberku zaradi upoštevanja slovenskega jezika pri uradnem poslovanju.²⁶ S tem že prehajamo na tisto področje slovenske koroške problematike, ki se neposredno navezuje na dogajanje, znano iz let ob prelomu stoletja, posredno pa veže tudi na dogodke v kasnejšem, plebiscitnem obdobju.

Zusammenfassung

ÜBER EINIGE FRAGEN DER SLOWENISCHEN PROBLEMATIK IN KÄRNTEN IN DER ERSTEN HALFTE DER 70. JAHRE DES 19. JAHRHUNDERTS

Der Autor behandelt denjenigen Zeitraum, in welchem die Lösung der Frage der jungslowenischen Bewegung im Bereiche Südkärntens geltend wurde, und somit auch die Frage der künftigen Orientierung des kärntner Slowenentums (im bestimmten Sinne) bis zum heutigen Tage. Insbesondere aber geht der jungslowenischen Bewegung der Verdienst, dass es auch in Kärnten zu einer breiten Bewegung für das Vereinte Slowenien in den Jahren 1870 und 1871 kam. Schon in dieser Zeit konnte man in Kärnten zwei Richtungen des slowenischen politischen Lebens feststellen, welche sich in den nachfolgenden Jahren immer mehr trennten, bis in der Mitte der siebziger Jahre das konservative Lager nicht vorherrschte. In Gänze berührt dieser Artikel die Frage dieser Trennung.

²⁵ Kärntner Blatt, 18: 3. 1875 (vsi citati iz nemških koroških časnikov so povzeti iz zapiskov dr. Janka Pleterskega).

²⁶ Pripis dokumentacije v A INV.